

FOTO: IGNACE DEROO

Een zicht op de kippenstal. Van rechts naar links: de legnesten, de roosterruimte met voeder- en drinkgelegenheid, de scharrelruimte en de openingen naar de uitloop.

Van akkerbouwer tot biolegkippenhouder

Bruno Graillat uit het Franse Saint Avit, in de heuvels rond de Drômevallei, heeft een lange weg afgelegd. Hij deed zijn verhaal tijdens een bezoek, aangeboden door de beurs Tech-N-Bio in Valence begin september.

– IGNACE DEROO, BEROEPSWERKING –

Bruno Graillat is de vijfde generatie Graillat die dit bedrijf uitbaat. Op een areaal van 30 ha werd vooral aan akkerbouw gedaan. Toen hij het bedrijf in 1988 overnam, teelde men ook prei en asperge. De eerste 10 jaar hield Bruno het teeltplan aan. Via zijn schoonfamilie kwam in 1996 voor het eerst de interesse voor bio naar boven; die had al een biologisch bedrijf. Het idee werd afgevoerd omdat er geen biologische mest beschikbaar was om de akkerteeelten te bemesten. Drie jaar later mislukte de preiteelt. De grond was door een te enge rotatie zo verziekt dat de prei gedurende de winterperiode volledig wegwijnde. Hierdoor moest men op zoek naar een andere manier om het inkomen van het bedrijf veilig te stellen.

De loods voor het markt klaar maken van de prei werd gesloopt en op de grondvesten verrees in 2001 een gloednieuwe

stal voor biologische legkippen. In datzelfde jaar werd ook alle akkerland omgeschakeld naar de biologische productie. Het bedrijf evolueerde verder naar een piloot- en demonstratiebedrijf. Bruno vindt zelf dat hij na 10 jaar zowat op kruissnelheid raakte met het biologisch verhaal.

Aangepast teeltplan

Van de 30 ha grond kan er 13 geïrrigeerd worden. Elk jaar wordt er ongeveer 8 ha maïs, 8 ha graan en 8 ha soja geteeld. Daarnaast teelt men nog wat ruwvoeder, en enkele gronden liggen braak. De omschakeling naar biologische productie kostte 1 ton productie per ha bij maïs en graan. Zo komt hij nu op een rendement van 3,5 ton graan, 10 ton maïs en 3,3 ton soja. De teeltrotatie is als volgt: soja, graan met groenbemester en vervolgens maïs. De bemesting gebeurt met gedroogde

kippenmest à rato van 4 ton per ha voor graan en 8 ton per ha voor de maïs. De soja krijgt enkel 200 kg patentkali per ha.

Om het onkruid de baas te kunnen, investeerde Bruno in enkele machines. Zo kocht hij een wiedege, een rolschoffel en een gewone schoffel. Deze gebruikt hij in al zijn gewassen in functie van de stand van het gewas en de weersomstandigheden. De aanwezigheid van sclerotinia in de soja en het verhogen van de graanopbrengst (wellicht is zwavel de beperkende factor) zijn uitdagingen. Hij overweegt met de aspergeteelt te stoppen wegens tijdsgebrek.

Europa dringt aan op een verhoging van de eigen voederproductie voor legkippen tot 50% van het totale rantsoen. Hoe zit het met de zelfvoorzieningsgraad op zijn bedrijf? Met de opbrengsten die Bruno nu haalt, zou hij 3000 biolegkippen kunnen voederen. Op dit moment koopt hij al zijn voeder aan en verkoopt hij de volledige eigen oogst. Zo moet hij geen voeder maken en kan hij voor zijn soja ook nog 200 euro per ton meer verdienen door deze te verkopen voor de humane consumptie.

Opzet van nieuwe kippen

In 2001 bouwde Bruno 2 stallen, waarin hij telkens 3000 legkippen kon houden. Dat is het maximale aantal kippen dat je in een stal mag huisvesten. De stallen staan in elkaars verlengde (zie foto p. 12). Tussen de stallen bevindt zich een sas waar al het werk gebeurt: van eieren verzamelen tot voederen. De stallen zijn volledig volgens de biologische normen opgebouwd en ingericht. Een derde van de staloppervlakte is verhard, de rest is bedekt met roosters waaronder de mest verzameld

wordt. De legnesten sluiten aan op het roostergedeelte. Hierop vinden we ook de voederketting en de drinknippels. Iedere stal heeft een oppervlakte van 560 m², wat overeenkomt met 6 kippen per m². Aansluitend op de stal is er een buitenbeloop van 2,4 ha zodat de kippen elk 4 m² buitenbeloop ter beschikking hebben.

Na een productiecycclus van 62 à 63 weken worden telkens nieuwe legkippen opgezet. Ze komen op het bedrijf als ze 17 à 18 weken oud zijn. Vervolgens blijven ze nog enkele weken binnen. Op een leeftijd van 25 weken gaan de luiken voor het eerst open en kunnen de kippen elke dag, van 11 uur 's ochtends tot de avond, naar buiten.

Tussen 2 rondes wordt er een sanitaire leegstand gerespecteerd van 5 weken. Gedurende deze leegstand wordt werk gemaakt van het reinigen van de stal. De nieuwe kippen zijn gevaccineerd als ze op het bedrijf aankomen. De opfok van de jonge legpoeljen gebeurt op gespecialiseerde bedrijven. Deze laten de kippen tijdens de opfok niet buiten, vandaar dat de kippen het gebruik van een buitenbeloop niet kennen.

Bruno Graillat tijdens zijn boeiende uiteenzetting in de brandende zon.

De eerste dagen nadat de kippen op het legbedrijf zijn aangekomen, wordt er veel aandacht besteed aan het aanleren van 'goede manieren'. Om ervoor te zorgen dat de kippen zich over de hele stal verspreiden, lopen enkele mensen door de stal. Zo voorkom je dat ze in een hoek op elkaar gaan zitten, wat tot verstikking kan leiden. Vermits elke nieuwe groep anders reageert, probeert Bruno zo vaak mogelijk de nieuwe kippen te observe-

ren. Hieruit volgen dan de noodzakelijke acties. Nieuwe kippen leggen hun eieren makkelijk op de grond. Dit is niet gewenst en daarom plaatst Bruno de grondeieren op de rand van de legnesten. Dit trekt de kippen aan om de legnesten te gebruiken. Zo beperkt hij het aantal grondeieren in de toekomst. Hij past dezelfde techniek toe als de kippen de neiging hebben om allemaal samen in een beperkt aantal legnesten hun eieren te leggen.

De eerste weken dat een nieuw toom in de stal is aangekomen, gebeurt er heel wat voor deze dieren: ze moeten wennen aan hun nieuwe omgeving, een ander voeder eten, de leg komt op gang, Daarom is het belangrijk dat het klimaat in de stal optimaal is: geen extreme temperaturen en een goede luchtverversing. Zo voorkom je extra stress. Bij een goed opstartende toom is na 4 weken 92% van de kippen aan de leg.

's Avonds grotere voederbehoefte

Gedurende de hele legperiode wordt het voeder tweemaal aangepast. Er wordt gestart met een voeder met een hoog eiwitgehalte. Ze krijgen dit voeder om de overgang naar het leggen en de verdere lichamelijke ontwikkeling van de kippen vlot te laten verlopen. Op de leeftijd van 25 à 30 weken stap Bruno over naar het overgangvoer. De juiste timing hangt af van de legintensiteit en de grootte van de eieren. Op 40 weken krijgen de kippen een voeder met een laag eiwitgehalte. Zo wordt ook de grootte van de eieren in de hand gehouden. Het voeder wordt kant-en-klaar aangekocht. Iedere kip eet tijdens haar aanwezigheid in de legstal gemiddeld 52 kg voeder. In totaal betekent dit een aankoop van 312 ton voer per jaar. Met een productiegetal van 343 eieren per kip wordt zo 150 g voeder per ei verbruikt. 95% van het voeder bestaat uit ingrediënten van biologische oorsprong, zoals de wetgeving verplicht (vanaf 1 januari 2012 wordt dit zelfs 100%). De overige procenten worden ingevuld met toegevoegde producten zoals mineralen en formuleringstoffen. Om de schaalsterkte te ondersteunen, wordt ook altijd grit ter beschikking gesteld

De kippen krijgen 6 maal per dag voeder aangeboden: 2 keer 's morgens en 4 keer 's avonds. Het beperken van het ochtendaanbod moet helpen om minder grondeieren te hebben. Het voeder in 2 beurten kort na elkaar aanbieden, zorgt ervoor dat de minder dominante dieren ook een volwaardig voeder kunnen eten. Het grote voederaanbod 's avonds komt tegemoet aan de grotere voederbehoefte van de dieren gedurende de nacht om het nieuwe ei aan te maken. Het concentreren van de voederbeurten 's morgens en 's avonds zorgt ervoor dat het darmstelsel tussen de voederbeurten een tijdlang 'leeg'

geraakt. Dit komt de gezondheid van het verteringsapparaat ten goede.

Eiproductie

De kippen zijn gemiddeld 58,2 weken (407 dagen) op het legbedrijf aanwezig en produceren elk gemiddeld 343 eieren. Deze hebben een gemiddeld gewicht van 62,57 g. De eieren zijn bestemd voor de verse markt. 91,64% haalt de norm voor de verse consumptie. De overige 8,36% wordt gedeclasseerd. De redenen zijn uiteenlopend: vuil, te groot, te klein, gebroken, grondei, oneffen schaal, te licht van kleur, ... Deze eerste sortering gebeurt op het bedrijf zelf. Dit laat toe om een deel van deze tweedekeuseieren toch nog particulier te verkopen. Zo wordt het bedrijfsresultaat nog verbeterd. Eersteklaseieren gaan tweemaal per week naar het sorteren in pakstation voor kleinverpakking. Hier worden ook alle eieren afgestempeld. Dit gebeurt dus niet op het legbedrijf zelf.

Om de eieren zo weinig mogelijk te beschadigen, koos Bruno voor een transportband met een oneffen oppervlak achter de legnesten. Zo rollen de eieren niet tegen elkaar aan. De laatste jaren bleef de productie behoorlijk stabiel en wordt er jaar na jaar een goed technisch resultaat neergelegd. De beslissing om een toom op te ruimen, hangt af van het legpercentage. Eens de leg onder de 80% komt, gaan de kippen weg en wordt alles in gereedheid gebracht voor een volgende ronde.

Sanitaire leegstand

Tussen 2 rondes in staat de stal 5 weken leeg. In deze periode wordt de stal grondig gereinigd en ontsmet. De mest wordt van onder de rooster weggehaald en, onder meer, alle roosters en zitstokken worden grondig gereinigd.

Daar er in de Europese biologische wetgeving maar een beperkt aantal middelen voorzien is voor het reinigen en ontsmetten van de stallen, is men verplicht deze middelen te gebruiken. In het verleden werd er vaak ontsmet met peroxides. Deze werken goed, maar ze dreigen het materiaal aan te tasten. Tijdens de zoektocht naar alternatieven kwam Bruno terecht bij het product Fytoseptiel. Dit is samengesteld uit enkele essentiële oliën. Het wordt toegepast via een vernevelingssysteem. Bruno is er heel tevreden over. Ook de uitloop wordt behandeld. De eerste 25 m aansluitend op de stal wordt behandeld met kalk om mogelijke infecties te onderdrukken. Dit zorgt ook voor een snellere omzetting van de mest die hier terechtgekomen is.

Bewaken van de gezondheid

De gezondheidsaanpak van Bruno bestaat uit 2 grote onderdelen. Enerzijds is er het globale gezondheidsplan, anderzijds de acties die ondernomen worden na het

observeren van de dieren met als doel het versterken van de immuniteit en microbiële flora, het bestrijden van virale infecties, het verbeteren van de eetlust en het versterken van de eischaal. Bruno's globale gezondheidsplan vertrekt van goed ingeënte poeljen en de 5 weken sanitaire leegstand. Daarnaast is er het systeem van *all in all out* om geen kruisbesmettingen te krijgen. Het bedrijf wordt hygiënisch afgegrensd. Zo konden wij de kippen alleen bekijken vanuit een kleine ruimte aan het uiteinde van de stal. Zelfs voor het betreden van deze ruimte werden nog enkele hygiënemaatregelen opgelegd.

Bruno is na 10 jaar zover dat hij voor al zijn sanitaire problemen een oplossing gevonden heeft. De evolutie naar natuurproducten en homeopathische middelen is duidelijk ingezet: immunostim, vermistop, isotherapiën, essentiële oliën, organische zuren, ... Hij zet zelfs miniwespes in. Deze parasiteren op de maden van de vliegen en zorgen zo voor de bestrijding. Het resultaat is heel bevredigend. Er waren meer vliegen rond de stal dan erin!

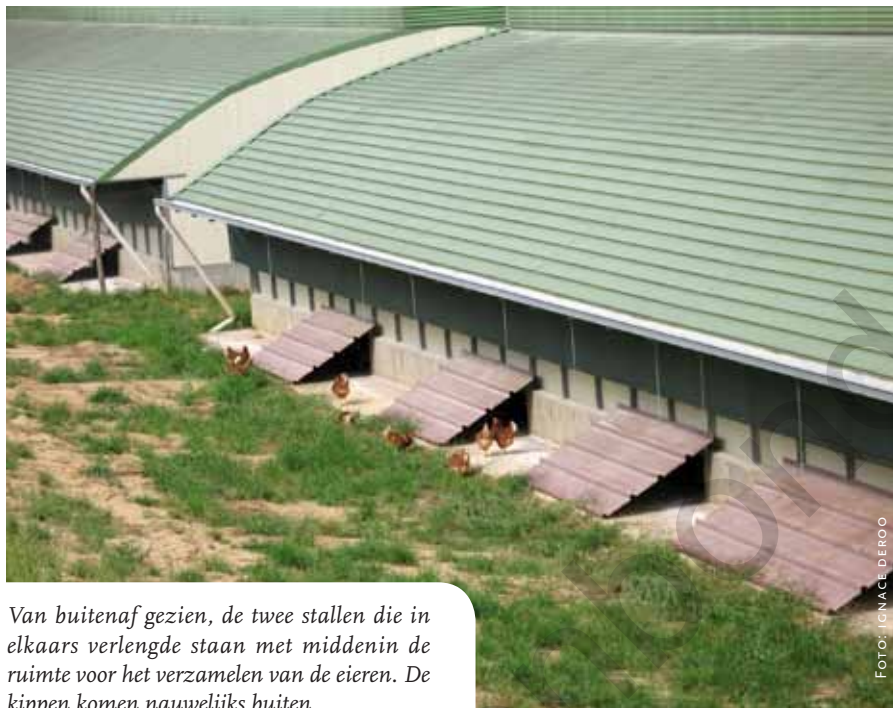
Een ander klassiek probleem bij kippenhouders is de bloedluis. Deze lastpakken komen 's nachts uit hun schuilplaats en zuigen bloed bij de kippen. De meest eenvoudige oplossing is natuurlijk het gebruik van insecticiden. Bruno zocht naar alternatieven en vond ze ook. Hij werkte enkele jaren met een synthetisch hormoon van eenden. Het resultaat was goed, want de bloedluizen herkenden de kippen niet meer en stierven van honger. Het product werd niet meer geproduceerd en dus moest er een nieuw alternatief gevonden worden. Nu zet hij in op een product dat ervoor zorgt dat het bloed van de kippen een andere geur krijgt. Hierdoor worden de kippen niet meer geprikt.

Als Bruno ziet dat de mestkwaliteit wat minder wordt, dan zet hij een koperbehandeling in om het darmstelsel te zuiveren. Daarna herstelt hij de darmflora met een soort gistpreparaat. Verder gebruikt hij bij noodzaak ook nog magnesium, extra vitamines en CaCO_3 .

De inzet van zo veel middelen – het resultaat van een lange zoektocht – is voor Bruno toch wel een doorn in het oog. Hij besteedt minstens evenveel aan gezondheidszorg als zijn gangbare collega's. Het is dan ook zijn grootste uitdaging voor de komende jaren om te zoeken naar een gezonde productie met minder inzet van middelen.

Buitenuitloop

Een uitloop van 4 m² per kip is volgens Bruno te veel. Dit is nu eenmaal de wettelijke norm die hij moet respecteren. Hij ziet dat zijn kippen de uitloop niet goed gebruiken, wat verschillende redenen heeft: de kippen zijn niet vertrouwd met een uitloop voor ze op het legbedrijf aan-

Van buitenaf gezien, de twee stallen die in elkaars verlengde staan met middenin de ruimte voor het verzamelen van de eieren. De kippen komen nauwelijks buiten.

komen, de inrichting van de uitloop is niet goed genoeg, de uitloop kent een niveau-stijging van 6 m binnen de 15 m van de uitloopopeningen. Drie jaar geleden is er een studie gedaan naar het gebruik van de uitloop. Het resultaat van de observaties op zijn bedrijf was niet positief. Er was een slechte verdeling van de kippen in de uitloop, ze bleven veel te dicht bij de stal. Hij stelde vast dat de opeenvolgende tomen de uitloop anders gebruiken. Verder stelde men ook vast dat er een rechtstreeks verband is tussen de gezondheid van de kippen en het gebruik van de uitloop: gezondere kippen gaan gewoon meer naar buiten en bewegen zich ook verder van de stal in de uitloop.

De uitloop is niet voorzien van een strook die aansluit op de stal, waar de mest verzameld wordt. Andere bedrijven durven wel eens gebruik maken van een 'schorsbak' die na verloop van tijd leegemaakt en ververst kan worden. Zo wordt extra mest van het bedrijf verwijderd en is er minder aanrijking van de bodem nabij de stal.

Drie rassen in 10 jaar tijd

Bruno is lid van de coöperatie Valsoleil. Deze zorgt voor de afzet van de eieren en bepaalt mee de vernieuwing van de legtomen. Bruno heeft daardoor weinig inspraak in de rassen die hij gebruikt. Sinds 2001 heeft hij al 3 rassen op zijn bedrijf gehad: Isabrown, Bovan en Lohman. Zijn beste ervaringen had hij met de Lohmankippen. Volgens zijn collega's was dit misschien wel toeval, want niet iedereen is het erover eens dat dit het beste ras zou kunnen zijn. De huidige toom is van het ras Isabrown en de vorige waren Bovans.

Veel kippenhouders krijgen in hun tomen te maken met verenpikken. Bruno somt enkele oorzaken op. In eerste instantie ziet hij een relatie met de goede werking van het verteringsapparaat. Als dit niet optimaal functioneert, dan is de kans op verenpikken groter. Vaak wordt ook verwezen naar de lichtintensiteit in de stal. Ook hier is volgens Bruno een link te vinden. Beperken van het licht zou het verenpikken verminderen. Uit de groep kwam toen de vraag of men dit ook niet kan linken aan de lichtintensiteit in de stal tijdens de opfok (want de poeljen komen niet buiten tijdens de opfok). Hij beaamde deze stelling, maar kon hier zelf geen rol in spelen vermits de opfok op onafhankelijke bedrijven gebeurt die zelf bepalen welke lichtintensiteit zij in hun stallen hanteren.

Bedrijfseconomie

Het bedrijf kent een totale omzet van 300.000 euro per jaar. 85% is voor rekening van de kippen, 12% voor de akker-teelten en de overige 3% haalt hij uit subsidies. Bij de kippen heeft hij een resultaat nodig van 10 euro per kip per jaar als netto-opbrengst. Zijn beste resultaat lag op 14,4 euro.

Filosofie

Tot slot willen we je de filosofie van waaruit Bruno Graillat zijn werk doet niet onthouden. "Van mijn werk kunnen leven en daarbij mijn levenskwaliteit en arbeidsvreugde behouden; consistent zijn in mijn werkmethode; kiezen voor kwaliteit, eerder dan voor altijd maar meer. Werken in een geest die mijn ethische normen en waarden respecteert... Dit realiseer ik vandaag dankzij bio!" ■